

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง **"e-payment กับการพัฒนาเศรษฐกิจ"**
โดย ดร.ธาริษา วัฒนเกส ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
ในงานสัมมนาเชิงวิชาการด้านระบบการชำระเงิน
เรื่อง **"e-payment กับอนาคตเศรษฐกิจไทย"**
ณ โรงแรมพลาซ่า แอทธินี กรุงเทพฯ
วันศุกร์ที่ 25 กันยายน 2552 เวลา 9.25-9.45 น.

ประธานกรรมการ กรรมการบริษัท National ITMX
วิทยากร แยกผู้มีเกียรติทุกท่าน

ดิฉันรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติที่ได้รับเชิญจากบริษัท National ITMX ให้มาแสดงปาฐกถาพิเศษในวันนี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับระบบชำระเงิน ระบบการชำระเงินเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์กับทุกท่านที่เกี่ยวข้องทั้ง ธนาคารแห่งประเทศไทย Provider User นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการชำระเงินอีกมากมาย เช่น หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าในปัจจุบันเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน และการพัฒนาเทคโนโลยีส่งผลให้เรามีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นและกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โลกดูเล็กลง ธุรกิจการเงินต่างๆ สามารถทำได้สะดวก รวดเร็วแค่ปลายนิ้วสัมผัส ส่งผลให้การชำระเงินต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นที่ยอมรับ มีมาตรฐานระดับสากล และสามารถเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการชำระเงินทำให้รูปแบบบริการชำระเงินได้พัฒนาจากการใช้สื่อกระดาษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องธนบัตร เช็ค มาเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านการชำระเงินมีความหลากหลาย สะดวก รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ดียิ่งขึ้น

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการชำระเงินเพื่อรองรับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงได้ให้ความสำคัญกับการชำระเงินด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงินอย่างเป็นรูปธรรม นับตั้งแต่ปี 2538 โดยในช่วงดังกล่าวดิฉันมีส่วนเกี่ยวข้องและผูกพันมาตั้งแต่ต้น ซึ่ง

นอกจากจะดูเรื่อง Operation แล้ว ยังต้องดูในเรื่องความเสี่ยงของระบบด้วย โดยเริ่มจากการพัฒนาระบบการโอนเงินมูลค่าสูงอย่างระบบ BAHTNET ระบบการหักบัญชีเช็ค รวมไปถึงระบบการโอนเงินรายย่อยหรือ Bulk payment ภายใต้ชื่อบริการ SMART ที่ภายหลังได้พัฒนามาเป็นระบบ ITMX Bulk payment ที่ทางบริษัท National ITMX เป็นผู้ให้บริการอยู่ในปัจจุบัน

ในขณะที่เดียวกันผู้ให้บริการโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ก็ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาระบบการชำระเงิน เช่น บริการฝากถอนผ่านตู้ ATM การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ รวมถึงการใช้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันจะอำนวยความสะดวกให้การเชื่อมโยงระบบงานของผู้ให้บริการต่างๆ เข้าด้วยกัน แต่ในช่วงที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ต่างมุ่งเน้นการให้บริการเฉพาะภายในธนาคารของตน ส่งผลให้การให้บริการกระจัดกระจายและขาดความเชื่อมโยง (Interoperability) ระหว่างกัน

ความเชื่อมโยงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และทุกท่านในที่นี้มีบทบาทสำคัญในการร่วมมือกันพัฒนาระบบการชำระเงิน ให้ไปสู่จุดหมายดังกล่าวได้

ในโอกาสนี้ ดิฉันขอเน้นถึงประเด็นการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาการชำระเงินและบทบาทของธปท. ในการผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาการชำระเงินด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาการชำระเงินด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในด้านต่างๆ กล่าวคือ ผู้ประกอบการสามารถลดค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมทางการเงิน และประชาชนได้รับความสะดวกในการโอนเงิน ซึ่งจะนำไปสู่การลดต้นทุนทางการเงินเกี่ยวกับการดำเนินงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลก นอกจากนี้ ประเทศยังสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านการชำระเงินได้เป็นจำนวนมาก ในประเทศที่พัฒนาแล้วเราพบว่า จากผลการศึกษาของ

นักวิชาการมีค่าใช้จ่ายด้านการชำระเงินคิดเป็นร้อยละ 3 ของ GDP¹ สำหรับกรณีของประเทศไทยจริง ๆ แล้วเราไม่ทราบว่ามีเท่าไรเนื่องจากมีบริการชำระเงินหลายประเภท ซึ่งต้องมีการทำกำรบ้านต่อไป ดิจันเชื่อว่าสื่อการชำระเงิน เงินสด เช็ค สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในบ้านเรามีค่าใช้จ่ายที่แพงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามที่ได้เรียนตั้งแต่ต้นเฉพาะการพิมพ์ธนบัตรก็มีต้นทุนการพิมพ์ การขนส่ง และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนมือก็จะต้องมีการค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น การนับคัตทั้งด้านผู้รับและผู้ส่ง เช็คก็เช่นกัน ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของเราก็กแพงกว่า ดิจันมั่นใจว่า economies of scales ของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นจะทำให้ต้นทุนลดต่ำลง หากเราช่วยกันก็จะสามารถลดต้นทุนได้และเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ผู้ให้บริการดูเหมือนจะมีรายได้ลดลงจากค่าธรรมเนียมที่ต่ำลง แต่ต้นทุนการให้บริการก็จะลดลงมากกว่า และปริมาณของลูกค้าใช้บริการก็จะเพิ่มมากขึ้น ดิจันเชื่อว่าหากทุกฝ่ายร่วมมือกันพัฒนาเทคโนโลยีความเชื่อมโยง มีมาตรฐานบริการที่เป็นสากลจะส่งผลให้ประเทศไทยมีสื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถลดค่าใช้จ่ายของประเทศลงมาอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันได้

ในส่วนของสถาบันการเงินเองก็ยั้งต้องให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเตรียมพร้อมรับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปในอนาคต หลายท่านคงทราบว่า เรากำลังจะมีการประกาศใช้แผนแม่บทสถาบันการเงินฉบับที่ 2 (Financial Sector Master Plan: 2552-2556) โดยวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมให้ระบบสถาบันการเงินของไทยมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการลดต้นทุนของสถาบันการเงิน เพิ่มการแข่งขันในระบบสถาบันการเงินโดยการเพิ่มผู้เล่นรายใหม่ และขยายขอบเขตการทำธุรกิจเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้น ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับสถาบันการเงิน

การปรับตัวให้รองรับความท้าทายในอนาคตนั้น สถาบันการเงินจำเป็นต้องมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินธุรกิจ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ จะเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยให้สถาบันการเงินสามารถลดต้นทุนการดำเนินงานและพัฒนาบริการใหม่ ๆ ที่เข้าถึงลูกค้าได้มาก

¹ การศึกษาเรื่อง "Realizing the Gains from Electronic Payments: Costs, Pricing, and Payment Choice" ของ David B. Humphrey, Moshe Kim and Bent Vale

ขึ้น นอกจากนี้ การร่วมมือกันเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการชำระเงินระหว่างธนาคารจะช่วยลดภาระการลงทุนที่ซ้ำซ้อน และขยายขอบเขตการให้บริการของสถาบันการเงินให้กว้างขวางมากขึ้น

สถาบันการเงินจึงจำเป็นต้องร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาระบบการชำระเงินที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงพัฒนาบริการใหม่ ๆ ที่มีค่าธรรมเนียมที่จูงใจ ประกอบกับสร้างความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้บริการหันมาใช้สื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น

เพื่อให้การพัฒนาระบบการชำระเงินเป็นไปในทิศทางเดียวกันและให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม พ.ร.บ.ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เพื่อวางนโยบายระบบการชำระเงินของประเทศ กำหนดแผนกลยุทธ์ และผลักดันให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

ภายใต้การขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว กรช.ได้กำหนดแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงินของไทย ระหว่างปี 2550-2553 หรือที่เรียกว่า Payment Systems Roadmap 2010 มีเป้าหมายที่ต้องการเห็นความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น และบริการมีความมั่นคง ปลอดภัย รวมทั้งมีค่าธรรมเนียมที่เป็นธรรม กรช. ได้แต่งตั้งคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องในระบบการชำระเงินทั้งภาครัฐ เอกชน และนักวิชาการ เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางตามแผนที่วางไว้และสามารถนำไปใช้ได้จริง

ท่านผู้มีเกียรติคะ

หากมองขีดความสามารถของบริการการชำระเงินด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังมีช่องว่างที่เราสามารถเพิ่มศักยภาพการให้บริการในด้านต่าง ๆ ได้ ในวันนี้ขอหยิบยกในประเด็นที่สำคัญ คือ การให้บริการผ่านตู้ ATM การใช้บัตรพลาสติก การพัฒนา payment message standard สำหรับข้อมูลการชำระเงิน และค่าธรรมเนียม

ประเด็นแรก การให้บริการ ATM แม้ว่าปัจจุบัน เราจะมีระบบ ATM Pool ที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเลือกใช้บริการจากตู้ ATM ของธนาคารใดก็ได้

จากในยุคก่อนที่ผู้ใช้บริการถูกปิดไม่สามารถใช้เครื่องข้ามธนาคารได้ มีความลำบากต้องเดินทางไกลเพื่อหาตู้ ATM ปัจจุบันดูเหมือนผู้ใช้บริการรับประโยชน์จาก ATM Pool แต่ในทางปฏิบัติ เราก็มักยังพบเห็นการตั้งตู้ ATM กระจุกตัวตามห้างสรรพสินค้าและย่านชุมชนในเมือง จนดูเกินความจำเป็นและเป็นการลงทุนที่ซ้ำซ้อนหรือเปล่า ในขณะที่หลายพื้นที่ในต่างจังหวัดยังมีจำนวนตู้ ATM น้อยกว่ามาก ประชาชนยังต้องเดินทางในระยะไกลจึงจะใช้บริการที่ตู้ ATM ได้ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการ ในตอนที่มีการจัดทำ Financial Sector Master Plan ได้มีการพูดถึงประเด็นการเข้าถึงบริการทางการเงินมากขึ้นเพียงใด พบว่าประชาชนร้อยละ 9 ไม่มีบัญชีเงินฝาก จากเหตุผลที่ว่า การเดินทางไปธนาคารและการทำธุรกรรมต้องใช้เวลากว่าครึ่งวัน ไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป การฝาก-ถอนเงินเป็นบริการทางการเงินพื้นฐาน การมี ATM ที่ทั่วถึงจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้ดี จึงถือว่าสื่อการชำระเงินเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวัน

เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่เท่าเทียมกันและลดต้นทุนการตั้งตู้ ATM ที่ซ้ำซ้อนของทั้งระบบ ควรมีการศึกษาสาเหตุ เช่น อาจเกิดจากนโยบายการตลาดของธนาคารพาณิชย์หรือเกิดจากโครงสร้างค่าธรรมเนียมจากการใช้ตู้ ATM ระหว่างธนาคารที่ไม่เหมาะสม ซึ่งหากเป็นกรณีดังกล่าวก็ควรมีคำตอบและมีการกำหนดแนวทางแก้ไข

ประเด็นที่สอง คือ การใช้บัตรพลาสติก ที่ผ่านมามีแนวโน้มว่าดีและชั่วร้ายในเวลาเดียวกัน ชาวดีก็คือ จำนวนบัตรเดบิตมีการขยายตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเฉลี่ย 3 ปีสูงถึงร้อยละ 40 นับว่าเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ดีต่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ชาวร้ายที่น่าเป็นห่วงคือการใช้บัตรเดบิตยังเป็นการใช้เพื่อเบิกถอนเงินสดผ่านตู้ ATM เป็นส่วนใหญ่ การใช้บัตรพลาสติกยังเป็นแค่เครื่องมือในการใช้เงินสดอีกทีหนึ่ง จากข้อมูลการใช้บัตรเดบิตพบว่าโดยเฉลี่ยแล้วใน 1 ปี บัตรเดบิตใบหนึ่ง ใช้ซื้อสินค้าไม่ถึงหนึ่งครั้ง แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังใช้ประโยชน์จากบัตรไม่เต็มที่ ผู้ออกบัตรควรส่งเสริมให้มีการใช้บัตรเดบิตในการใช้จ่ายให้มากขึ้น ซึ่งจะลดต้นทุนสร้างความสะดวกสบายได้มากขึ้น

จาก 2-3 เรื่องที่กล่าว ๒๒๒. และคณะทำงานภายใต้ Payment Systems Roadmap จึงกำลังศึกษาความเป็นไปได้ และแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับบัตร ATM ให้สามารถใช้จ่ายซื้อสินค้าแทนเงินสดได้ โดยต่อยอดจากเครือข่ายระบบ ATM

ภายในประเทศ ซึ่งจะสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้ใช้บัตร ATM โดยไม่ต้องเปลี่ยนเป็นบัตรเดบิต ธนาคารพาณิชย์เองก็ไม่ต้องพึ่งพาระบบของผู้ให้บริการบัตรเดบิตต่างประเทศ และสามารถลดต้นทุนจากค่าธรรมเนียมที่ต้องที่จ่ายให้กับผู้ให้บริการดังกล่าวได้เป็นจำนวนมาก

บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Money เป็นอีกบริการหนึ่งที่ ธปท. เล็งเห็นถึงความสำคัญและได้สนับสนุนให้มีการใช้ e-Money ในการชำระค่าสินค้าและบริการได้แพร่หลายมากขึ้น แทนที่จะจำกัดเฉพาะในเครือข่ายของผู้ให้บริการแต่ละรายเท่านั้นซึ่งเป็นรูปแบบส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ ได้สนับสนุนให้มีการใช้ระบบตั๋วร่วม (Common ticketing) ของกระทรวงคมนาคมให้ประสบความสำเร็จ และสามารถขยายการใช้งานมาสู่ในภาค retail ได้ในอนาคต

ประเด็นต่อมา คือการพัฒนา ให้ข้อมูลการชำระเงินเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ หรือที่เรียกว่า National payment message standard เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มความสะดวกของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในการพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน รวมถึงการส่งเสริมให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลใบแจ้งหนี้และการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ หรือชื่อที่เราคุ้นเคยคือ Electronic Bill Presentment and Payment ซึ่งจะจูงใจให้ผู้ประกอบการ บริษัท ห้างร้าน และภาครัฐ หันมาใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น

และประเด็นสุดท้ายคือ โครงสร้างค่าธรรมเนียม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนและภาคธุรกิจหันมาใช้สื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น การคิดค่าธรรมเนียมควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนอธิบายได้ และเป็นธรรมต่อทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ

ทางด้านระหว่างผู้ให้บริการในระบบนั้น ผู้ที่ลงทุน infrastructure ก็ควรจะได้รับผลตอบแทนจากสิ่งที่ตนเองลงทุนอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันผู้ให้บริการที่ใช้ประโยชน์จาก infrastructure นั้นก็ควรจ่ายค่าบริการให้กับผู้ลงทุนอย่างเหมาะสมเช่นกัน ในเรื่องนี้ก็ต้องยึดหลักการของความเป็นธรรม นั่นคือ ไม่มี free rider ในระบบ หากมีหลักการแล้วก็จะสามารถมุ่งไปสู่คำตอบได้ไม่ยากนัก

ท่านผู้มีเกียรติค่ะ

ดิฉันเชื่อมั่นว่าประเทศไทยมีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนาระบบการชำระเงินให้มีมาตรฐานสากลและทัดเทียมนานาประเทศได้ หากได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจริงใจ ภายใต้กรอบนโยบายการชำระเงินที่ได้กำหนดไว้ว่าจะผลักดันให้มีการใช้สื่อชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะสามารถสร้างประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

ดิฉันเชื่อว่าความร่วมมือในการพัฒนาระบบการชำระเงินด้วยวิสัยทัศน์อันยาวไกลในการประสานงาน ร่วมมือกันหาคำตอบว่าการพัฒนาในด้านเทคนิค การให้บริการ จะเป็นอย่างไร จะเป็นประโยชน์ร่วมกันและเป็นผลดีต่อทุกฝ่ายในระยะยาว การร่วมมือกันด้วยวิสัยทัศน์อันยาวไกลจะสามารถเติมเต็มศักยภาพของระบบการชำระเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไปในที่สุด

ขอบคุณค่ะ